

For citation / Atıf için:

ERYILMAZ, A. & KARA, A. (2025). Savunma mekanizmaları ölçeğinin geliştirilmesi: Psikometrik değerleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 7(13), 295–308. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15640431>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Savunma mekanizmaları ölçeğinin geliştirilmesi: Psikometrik değerleri

Development of defense mechanisms scale: Psychometric values

Ali ERYILMAZ

Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, 34210, İstanbul, Türkiye

E-mail: erali76@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-9301-5946

Ahmet KARA¹

Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji, 37200, Kastamonu, Türkiye

E-mail: ahmetkara@kastamonu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1155-619X

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Gönderilme Tarihi:

04/05/2025

Revizyon Tarihleri:

13/05/2025 (Minör r.)

Kabul Tarihi :

11/06/2025

Etik Beyan

- ✓ Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).
- ✓ The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%55).
2. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%45)

Çıkar çatışması

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare(s) that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %7'dir.

This study was scanned using the iThenticate program. The final similarity rate is 7 %.

¹ Sorumlu yazar

Savunma mekanizmaları ölçeğinin geliştirilmesi: Psikometrik değerleri

Öz

Bu çalışmanın amacı, savunma mekanizmaları ölçeğini (SMÖ) geliştirmek, geçerlilik ve güvenirlik analizlerini incelemektir. Bu araştırma, iki ayrı çalışma şeklinde yürütülmüştür. Çalışma 1'in örneklemini 228 [$Yaş^{ranj} = 18-62$, $Yaş^{Ort}=34.58$, $Yaş^{Ss}=11.54$] gönüllü birey oluşturmaktadır. Çalışma 2'ye 235 [$Yaş^{ranj} = 19-50$, $Yaş^{Ort}=24.84$, $Yaş^{Ss}=4.95$] gönüllü birey katılım göstermiştir. Çalışma 1'de öncelikle savunma mekanizmaları ölçeğinin (SMÖ) madde analizi gerçekleştirilmiştir. Bunun için %27'lik alt-üst grup ortalamalarının farkına dayalı bağımsız örneklem *t*-testi yapılmıştır. SMÖ'nün madde analizi için diğer bir kanıt olan madde toplam test korelasyonu ise Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile sınanmıştır. Bunlara ek olarak SMÖ'nün yapı geçerliği, açıklayıcı faktör analizi (AFA) tekniği ile test edilmiştir. Çalışma 2'de SMÖ'nün yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) tercih edilmiştir. Ayrıca SMÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliği, Kısa Semptom Envanteri ile ele alınmıştır. Son olarak ise SMÖ'nün güvenirlik analizleri, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile test-tekrar test yöntemleri ile bakılmıştır. Yapılan AFA bulgusunda SMÖ'nün öz değerleri 1.00'in üzerinde, toplam açıklanan varyansı %59.67, 10 maddelik ve iki alt faktörlü (bastırma ve bölme) yapısı elde edilmiştir. Ayrıca SMÖ'deki maddelerin faktör yükleri .58 ile .84 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Tüm bunlara ek olarak DFA bulgusunda SMÖ'nün kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği indeksleri ($\chi^2/sd=2.14$, GFI= .93, NFI= .90, IFI=.94, CFI= .94, TLI= .93 ve RMSEA= .07) hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Savunma mekanizmaları, Bastırma, Bölme, Ölçek geliştirme.

Development of defense mechanisms scale: Psychometric values

Abstract

This study aims to develop the defense mechanisms scale (DMS) and to examine its validity and reliability. This research was conducted in two separate studies. The sample of Study 1 consisted of 228 [$Age^{range} = 18-62$, $Age^{Mean}=34.58$, $Age^{Sd}=11.54$] volunteer individuals. In Study 2, 235 [$Age^{range}= 19-50$, $Age^{Mean}=24.84$, $Age^{Sd}=4.95$] volunteer individuals participated. In Study 1, item analysis of the defense mechanisms scale (DMS) was first conducted. For this, an independent sample *t*-test was performed based on the difference between the 27% lower and upper group means. The item-total correlation, another evidence for the item analysis of the DMS, was tested with the Pearson product-moment correlation coefficient. Moreover, the DMS's construct validity was investigated using the exploratory factor analysis (EFA) technique. In Study 2, confirmatory factor analysis (CFA) was conducted to examine the construct validity of the DMS. Also, the criterion-related validity of the DMS was examined with the Brief Symptom Inventory. Finally, the reliability analyses of the DMS were analyzed using Cronbach's alpha internal consistency coefficient and test-retest methods. According to the EFA findings, a 10-item structure with two sub-factors (repression and splitting) was obtained with eigenvalues above 1.00 and a total explained variance of 59.67%. In addition, it was reported that the factor loadings of the items in the DMS ranged between .58 and .84. In addition to all these, acceptable goodness of fit indices ($\chi^2/df=2.14$, GFI= .93, NFI= .90, IFI=.94, CFI= .94, TLI= .93 and RMSEA= .07) were calculated in the CFA findings.

Keywords: Defense mechanisms, Repression, Splitting, Scale development.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the critical indicators of individuals exhibiting psychopathological patterns is the defense mechanisms they use. According to the psychoanalytic approach, two essential defense mechanisms individuals use provide us with necessary information about the type of psychoanalysis they experience. According to Blatt and Luyten (2009), there are four essential classes in the progression from normal to abnormal: normal, neurotic, highly damaged ego boundaries, and psychoticism. Three elements are decisive in this classification. These are the tests of reality, identity integrity, and defense mechanisms. Individuals' use of the defense mechanism of repression is associated with neurotic disorders. On the other hand, using the splitting defense mechanism is related to high levels of ego boundary damage and psychoticism.

Method

This research was conducted in two separate studies. The sample of Study 1 consisted of 228 [$Age^{range} = 18-62$, $Age^{Mean}=34.58$, $Age^{Sd}=11.54$] volunteer individuals. In Study 2, 235 [$Age^{range}= 19-50$, $Age^{Mean}=24.84$, $Age^{Sd}=4.95$] volunteer individuals participated. In Study 1, item analysis of the defense mechanisms scale (DMS) was first conducted. For this, an independent sample *t*-test was performed based on the difference between the 27% lower and upper group means. The item-total correlation, another evidence for the item analysis of the DMS, was tested with the Pearson product-moment correlation coefficient. Moreover, the DMS's construct validity was investigated using the exploratory factor analysis (EFA) technique. In Study 2, confirmatory factor analysis (CFA) was conducted to examine the construct validity of the DMS. Also, the criterion-related validity of the DMS was examined with the Brief Symptom Inventory. Finally, the reliability analyses of the DMS were analyzed using Cronbach's alpha internal consistency coefficient and test-retest methods.

Findings

According to the EFA findings, a 10-item structure with two sub-factors (repression and splitting) was obtained with eigenvalues above 1.00 and a total explained variance of 59.67%. In addition, it was reported that the factor loadings of the items in the DMS ranged between .58 and .84. In addition to all these, acceptable goodness of fit indices ($\chi^2/df=2.14$, GFI= .93, NFI= .90, IFI=.94, CFI= .94, TLI= .93 and RMSEA= .07) were calculated in the CFA findings.

Conclusion, Discussion, and Recommendations

This study was conducted to develop a measurement tool that can measure the psychoanalytically important defense mechanisms of repression and splitting. A two-dimensional defense mechanism scale consisting of 5 items each was reached in this direction. According to the results of the analyses conducted in the study, it was concluded that the developed scale was valid and reliable. It is seen that there are scale adaptation studies on defense mechanisms in Turkey (Kardeş, 1996; Yılmaz et al., 2007). In addition to adaptation studies, scale development studies are crucial in developing culture-specific measurement tools. This study makes a important contribution to the literature by presenting a scale specifically developed for the Turkish context. Primarily in studies performed on clinical samples, the scale developed in this study may provide practical contributions in terms of diagnosis and intervention. Also, in psychotherapy studies, the scale developed in this study can be used as a control variable for effectiveness studies.

GİRİŞ

İnsan, pek çok özelliklerle tanımlanır. Bu özelliklerin başında da kişilik gelmektedir. Kişilik açısından değerlendirme yapıldığında karşımıza, psikoanalitik yaklaşım çıkmaktadır. Psikoanalitik yaklaşımına göre; kişiliğin id, ego ve süper-ego olmak üzere üç önemli ögesi vardır. Topografik açıdan da bireyin bilinçlilik hali; bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışı olmak üzere üç önemli öge ile incelenir (Weinberger, 1998). Anne-babaya duyulan nefret, eşe duyulan saldırganlık, enstest düşünceler, sarsıcı çocukluk anıları, bilinç düzeyine çıkamayacak kadar korkutucudur. Ego, bu istenmeyen düşüncelerle ve arzularla başa çıkmak için bir takım tekniklere başvurur ki bu tekniklere savunma mekanizmaları ismi verilmektedir (Burger, 2019). Savunma mekanizmaları, farkındalık dışında işleyen zihinsel ya da bilişsel bir işlem olarak tanımlanmaktadır. Savunma mekanizmalarının örtük yapıları, savunmacı davranış olarak tanımlanan açık ifadelerden ayırıt edilebilmektedir. Savunmacı davranış, kişiye yönelik tehdidi azaltmak amacıyla işleyen gözlemlenebilir davranışları ifade eder ve bilinçdışı olmak zorunda değildir (Cramer, 1991). Teorik olarak, bireyler el yıkama gibi alışkanlık haline gelmiş davranışlarının (yani savunmacı davranışların) farkında olabilirler; ancak bu davranışı motive eden bilişsel işlemin (savunma mekanizmasının) ve savunma mekanizmasını harekete geçiren

tehdit edici dürtünün (örneğin, yasak bir cinsel dürtü) farkında olmayabilirler (Davidson & MacGregor, 1998).

Savunma mekanizmaları çeşitli başlıklar altında ele alınıp incelenmektedir. Vaillant'a (1971), savunma mekanizmalardan yüceltme, mizah, beklenti ve baskılama olgun savunma mekanizmalar grubuna girmektedir. Yapma-bozma, psödo altruizm, idealleştirme ve karşıt tepki geliştirme savunma mekanizmaları nevrotik savunma mekanizmaları grubuna girmektedir. Yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi, inkar, yer değiştirme, disosiyasyon, bölünme, mantığa bürüme ve bedenselleştirme olgun olmayan savunma mekanizmaları grubuna girmektedir.

Oldukça fazla savunma mekanizması olmasına rağmen, bunlar içerisinde iki savunma mekanizmasının önemli olduğu belirtilmektedir. Bu savunma mekanizmaları bastırma ve bölme savunma mekanizmalarıdır. Bu iki savunma mekanizmasından her birinin hem gelişimsel süreçte hem de normal ve patolojik durumlarda kendine özgü bir yeri vardır (Savvopoulos et al., 2011). Bastırma, bireyler rahatsız edici düşünceleri, duyguları ve anıları bilinçlerinden bilinçsizce uzaklaştırmaları olarak tanımlanmaktadır. Green'e göre (1999), bastırma hem dürtülerin kontrol altına alınması, hem nesne sevgisinin ve süperegounun sevgisinin güvence altına alınması, hem de egonun belli bir süreklilikle yatırım yapılan bağlantılar kurarak örgütlenmesi açısından temel bir işleve sahiptir. Bölme savunma mekanizmasının oldukça ilginç bir dinamiği vardır. Olumsuz ve olumlu yönleri olan varlıklar, kişinin bilincinde bütünleşik olarak kabul edilmeyebilirler. Bu durumda bir savunma mekanizması olarak, ayrışık ego oluşturulur. Ayrışık egoda biri gerçeği göz önüne alan diğeri gerçeği yadsıyan iki tutum birlikte ama birbirini etkilemeksizin yer alır. Nesne ilişkileri kuramına göre bireylerde ikircikli duygular üreten olan nesneler kaygıya yol açar (Cooper, 1989). Bu durumda bir savunma mekanizması olarak ayrışık nesne oluşturulur. Nesneye ilişkin pozitif ve negatif duygular ayrıştırılır. Bu mekanizmayı kullanan kişinin öz imgesinde ve onun başkaları için oluşturduğu imgelerde bütünleşiklik bulunmaz (Siefert & Porcerelli, 2015).

Bireylerin psikopatolojik örüntüler sergilemelerinin önemli göstergelerinden biri de kullandıkları savunma mekanizmalarıdır. Psikoanalitik yaklaşıma göre, bireylerin kullandıkları iki önemli savunma mekanizması onların yaşadıkları psikopatolojinin türü hakkında bize önemli bilgiler sunmaktadır. Blatt ve Luyten (2009), normalden anormale gidişte normal, nevrotik, yüksek düzeyde ego sınırlarının zedelenmesi ve psikotizm olmak üzere dört önemli sınıf bulunmaktadır. Bu sınırlandırmada belirleyici olan üç öge vardır. Bunlar; gerçekliğin testi, kimlik bütünlüğü ve savunma mekanizmalarıdır. Bireylerin bastırma savunma mekanizmasını

kullanmaları, nevrotik bozukluklarla ilişkilidir. Öte yandan bölme savunma mekanizmasını kullanmak ise; yüksek düzeyde ego sınırlarının zedelenmesi ve psikotizm ile ilişkilidir.

Savunma mekanizmaları ile ilgili ölçek çalışmalarının tarihi incelendiğinde bu çalışmaların çok eskiye dayandığı görülmektedir. Gleser ve Ihilevich (1969), beş boyutlu savunma mekanizmaları ölçeğini geliştirmişlerdir. Kardeş (1996) ise, Gleser ve Ihilevich (1969) geliştirdikleri ölçeği ergenler üzerinde çalışarak Türk Kültürüne uyarlamıştır. Çalışma sonucuna göre, Nesneye yöneltme (NES), Yansıtma (YAN), İlkelleştirme (İLK), Kendine Çevirme (KEN) ve Tersine Çevirme (TER) olmak üzere beş önemli savunma mekanizmasını ölçen bir ölçekme aracına ulaşmışlardır. Bir diğer ölçek Andrews ve arkadaşları (1993) tarafından geliştirilen ve Yılmaz ve arkadaşları (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan Savunma Mekanizmaları Ölçeğidir. Anılan ölçek Vailant'ın (1971), sınıflandırması ile uyumlu bir ölçektir. Bu çalışmalar incelendiğinde, Türk kültüründe uyarlanmış savunma mekanizmaları ölçeklerinin olduğu görülür. Ancak analitik kuram çerçevesinde (Blatt ve Luyten (2009) psikopatolojiyi değerlendirmede iki önemli savunma mekanizmasını içeren ölçek çalışmalarının olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı analitik kuram çerçevesinde bastırma ve bölme olmak üzere iki önemli savunma mekanizmasını ölçebilecek bir ölçekme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

ÇALIŞMA 1

Çalışma Grubu

Verilerin toplanmasında Google anket formundan yararlanılmıştır. Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam bu form yoluyla alınmıştır. Çalışma 1'in örneklemini 228 [$Yaş^{ranj} = 18-62$, $Yaş^{Ort} = 34.58$, $Yaş^{Ss} = 11.54$] gönüllü birey temsil etmektedir. Bu bireylerin [187'i kadın (%82) ve 41'ü erkek (%18)] oluşturmaktadır.

İşlem

Araştırma ölçek geliştirme aşamalarına uygun şekilde tasarlanmıştır. Bu noktada ilk olarak ölçek deneme formunun hazırlanmasında üç yol benimsenmiştir. İlk yol, savunma mekanizmalarının özelliklerine yönelik literatür taranmıştır. İkinci yol, savunma mekanizmalarıyla ilgili Türkiye'ye gerçekleştirilen benzer ölçek araştırmaları incelenmiştir. Üçüncü yol ise bu konuya yönelik sekiz gönüllü katılımcıyla bireysel nitel görüşme yapılmıştır. Bu üç yol sonunda 10 maddeye sahip ölçek deneme formu oluşturulmuştur. Ardından rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında profesörlük ünvanına sahip iki alan uzmanı ile doktora derecesine sahip bir ölçekme ve değerlendirme uzmanı; ölçek deneme formunu görünüş, dil,

anlaşılabilirlik ve uygunluk açısından değerlendirme yapmışlardır. Uzmanlar, tüm maddelerin deneme formunda olabileceğine yönelik görüşlerini sunmuşlardır. Bunun yanında uzmanlar; maddelerin amaca uygunluğu, anlaşılabilirliği ve dili açısından bazı dönütler vermişlerdir. Bu dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve ölçeğin son hali hazırlanmıştır. Sonra bu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları iki farklı çalışma grubunda ayrı ayrı test edilmiştir.

Veri Analizi

Çalışma 1’de öncelikle Savunma Mekanizmaları Ölçeğinin (SMÖ) madde analizi gerçekleştirilmiştir. Bunun için %27’lik alt-üst grup ortalamalarının farkına dayalı bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. SMÖ’nün madde analizi için diğer bir kanıt olan madde toplam test korelasyonu ise Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile sınanmıştır. Bunlara ek olarak SMÖ’nün yapı geçerliği, açıklayıcı faktör analizi (AFA) tekniği ile test edilmiştir.

BULGULAR

Madde Analizi

SMÖ’de yer alan maddelerin ayırt edicilik gücü, %27’lik üst-alt grup ortalama puanlarına dayalı bağımsız örneklem t-testi ile değerlendirilmiştir. Aynı şekilde SMÖ’deki maddelerin ayırt edicilik gücü, madde toplam test korelasyonu ile de incelenmiştir. Bunun için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 1 %27’lik Üst-Alt Grup Bulguları

Maddeler	Grup	Ort.	Ss	t
SMÖ1	Üst	3.72	.81	17.90***
	Alt	1.40	.58	
SMÖ2	Üst	3.55	1.02	15.63***
	Alt	1.26	.51	
SMÖ3	Üst	3.50	.88	15.11***
	Alt	1.34	.68	
SMÖ4	Üst	3.55	.86	17.79***
	Alt	1.26	.51	
SMÖ5	Üst	3.81	.97	14.11***
	Alt	1.55	.78	
SMÖ6	Üst	4.05	.89	16.19***
	Alt	1.57	.80	
SMÖ7	Üst	3.78	1.06	12.22***
	Alt	1.72	.77	
SMÖ8	Üst	4.55	.53	17.16***
	Alt	2.24	.90	
SMÖ9	Üst	4.01	.86	19.75***
	Alt	1.37	.58	
SMÖ10	Üst	3.91	.89	19.64***
	Alt	1.29	.52	

Not: *** $p < .001$

Tablo 1, %27'lik üst-alt grup madde analizi bulgularını içermektedir. Yapılan bağımsız örneklem t -testi analiz sonucunda üst-grup ile alt-grubun farklarına ilişkin t değerlerinin hepsinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, SMÖ'deki tüm maddelerin üst-grup ile alt-grubu birbirinden anlamlı bir şekilde ayırttığını kanıtlamaktadır (Büyüköztürk, 2014).

Tablo 2 Madde Toplam Test Korelasyonu Bulguları

Maddeler	Madde Toplam Test Korelasyonu
SMÖ1	.813**
SMÖ2	.774**
SMÖ3	.748**
SMÖ4	.799**
SMÖ5	.731**
SMÖ6	.792**
SMÖ7	.635**
SMÖ8	.733**
SMÖ9	.823**
SMÖ10	.829**

Not: ** $p < .01$

Tablo 2, madde-toplam test korelasyonu bulgularını açıklamaktadır. Daha somut bir ifadeyle SMÖ'nün madde-toplam test korelasyonları .635 ile .829 arasında değişmekte ve tümünün anlamlı olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgular, SMÖ'deki tüm maddelerin iyi düzeyde ayırt edicilik gücüne sahip olduğunu ispatlamaktadır (Kline, 2014).

Yapı Geçerliği

SMÖ'deki maddelerin kaç alt faktör oluşturduğunu saptamak için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yürütülmüştür. Bunun için ilk olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett's Sphericity testleri ile örneklem büyüklüğünün yeterliliği test edilmiştir. Bu çalışmada SMÖ'nün KMO değeri .70'ten büyük (.81) ve Barlett's Sphericity değeri [$\chi^2 = 844.484$, $sd = 45$, $p < .001$] anlamlı çıkmıştır (Seçer, 2018). Bu bulgulara göre bu çalışmanın örneklem büyüklüğü AFA yapmak için yeterlidir (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmada AFA için faktör belirleme yöntemi olarak temel bileşenler analizi tercih edilmiştir. Buna ek olarak AFA için Varimax dik döndürme tekniği benimsenmiştir (Kline, 2014). Yapılan AFA bulgusunda SMÖ'nün öz değerleri 1.00'in üzerinde, toplam açıklanan varyansı %59.67, 10 maddelik ve iki alt faktörlü

(bastırma ve bölme) yapısı elde edilmiştir. Son olarak SMÖ'deki maddelerin faktör yükleri .58 ile .84 arasında değiştiği rapor edilmiştir.

Tablo 3 Savunma Mekanizmaları Ölçeğinin (SMÖ) AFA Bulguları (N=228)

<i>Savunma Mekanizmaları Ölçeği</i>	1. Bastırma	2. Bölme
Madde No	Faktör Yüğü	Faktör Yüğü
SMÖ1	.82	
SMÖ2	.78	
SMÖ3	.74	
SMÖ4	.80	
SMÖ5	.69	
SMÖ6		.80
SMÖ7		.58
SMÖ8		.73
SMÖ9		.83
SMÖ10		.84
Öz değeri	3.01	2.95
Açıklanan varyans (%)	30.11	29.55
Yığılmalı açıklanan varyans (%)	30.11	59.67

KMO=.81 Barlett Küresellik Testi [$\chi^2= 844.484$, sd= 45, $p<.001$]

ÇALIŞMA 2

Çalışma Grubu

Çalışma 2'nin verisi için Google anket formu kullanılmıştır. Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam bu form aracılığıyla sağlanmıştır. Çalışma 2'ye 235 [$Yaş^{Ranj} = 19-50$, $Yaş^{Ort}=24.84$, $Yaş^{Ss}=4.95$] ve [202'i kadın (%86); 33'ü erkek (%14)] gönüllü birey katılmıştır. Ayrıca SMÖ'nün test-tekrar test güvenirlik analizi saptamak için 26 kişi, üç hafta arayla iki kere ölçek uygulamasına katılım göstermişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Şahin ve Durak (1994) tarafından Türkçeye uyarlanıp psikometrik özellikleri test edilmiştir. Bu araştırmada SMÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliği sınamak için tercih edilmiştir. KSE, 53 madde ve 5 alt boyut içermektedir. Anksiyete alt

boyutunun açıkladığı toplam varyans %30, depresyon alt boyutun %3, olumsuz benlik alt boyutun %2.8, somatizasyon alt boyutunun %2.2 ve hostilete alt boyutunun ise %2 olarak hesaplanmıştır (Şahin & Durak, 1994). Ayrıca anksiyete için Cronbach alfa güvenirlik katsayı .87, depresyon için .88, olumsuz benlik için .87, somatizasyon için .75 ve hostilete için .76 olarak belirlenmiştir (Şahin & Durak, 1994).

Veri Analizi

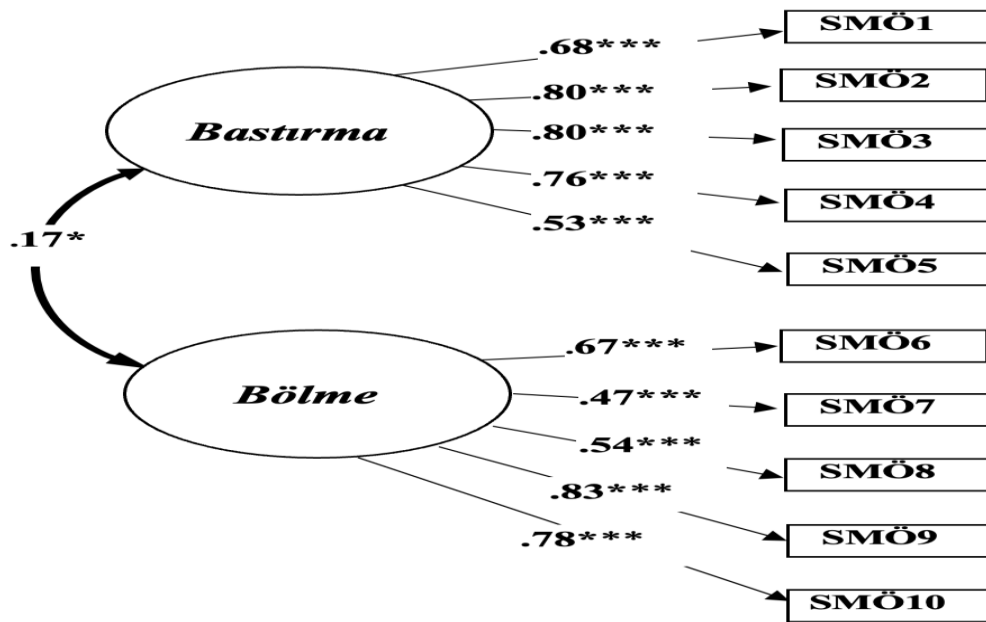
Çalışma 2’de SMÖ’nün yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) tercih edilmiştir. Ayrıca SMÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliliği, Kısa Semptom Envanteri ile ele alınmıştır. Son olarak ise SMÖ’nün güvenirlik analizleri, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile test-tekrar test yöntemleri ile bakılmıştır.

BULGULAR

Yapı Geçerliği

SMÖ’nün yapı geçerliği için bir diğer kanıt Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile incelenmiştir. DFA bulgusunda SMÖ’nün kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği indeksleri ($\chi^2/sd=2.14$, GFI=.93, NFI=.90, IFI=.94, CFI=.94, TLI=.93 ve RMSEA=.07) hesaplanmıştır (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2019; Schermelleh-Engel vd., 2003). Ayrıca SMÖ’nün DFA bulgusunda standardize edilmiş faktör yüklerinin 0.47 ile 0.83 arasında değişmiş olup ve tüm t değerlerinin anlamlı olduğu ortaya konmuştur (Kline, 2019). Sonuç olarak bu bulgulara göre SMÖ’nün özgün formunun faktör yapısı DFA ile doğrulanmıştır.

Şekil 1 DFA Path Diyagramı

Not: *** $p < .001$, * $p < .05$

Tablo 4 DFA Bulguları

Maddeler		Boyutlar	B	S.H.	t	p
SMÖ1	<---	Bastırma	.825	.070	11.720	***
SMÖ2	<---	Bastırma	1.000			
SMÖ3	<---	Bastırma	1.028	.069	14.930	***
SMÖ4	<---	Bastırma	.876	.064	13.617	***
SMÖ5	<---	Bastırma	.663	.079	8.444	***
SMÖ6	<---	Bölme	.840	.087	9.687	***
SMÖ7	<---	Bölme	.524	.078	6.748	***
SMÖ8	<---	Bölme	.582	.075	7.757	***
SMÖ9	<---	Bölme	.996	.087	11.510	***
SMÖ10	<---	Bölme	1.000			

Not: ***p<.001

Ölçüt Bağıntılı Geçerlilik

SMÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliği, Kısa Semptom Envanteri ile değerlendirilmiştir. Bunun için değişkenler arasındaki ilişkiler, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Analiz bulgusunda bastırma savunma mekanizmasının sadece somatizasyon ile anlamlı ve pozitif ilişkisi ($r=.204$, $p<.01$) bulgulanmıştır. Öte yandan bölme savunma mekanizması ise kısa semptom envanterinin tüm alt boyutları ile anlamlı ve pozitif bir ilişkisi hesaplanmıştır. Bu analiz bulguları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 Ölçüt Bağıntılı Geçerlilik Bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Bölme Savunma Mekanizması	1					
2. Anksiyete	.565**	1				
3. Depresyon	.502**	.846**	1			
4. Olumsuz Benlik	.536**	.854**	.841**	1		
5. Somatizasyon	.466**	.816**	.710**	.698**	1	
6. Hostilite	.551**	.764**	.735**	.740**	.669**	1

Not: **p<.01

Güvenirlik Analizleri

SMÖ için güvenirlik analizleri, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Bastırma alt faktörün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80 bulunurken bölme alt boyutun ise .79 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 26 kişi, üç hafta arayla ölçek formuna iki kez katılarak test-tekrar test uygulamasına dahil edilmişlerdir. Bu uygulamanın sonucunda bastırma alt faktörün test-tekrar test korelasyon katsayısı .64 olduğu ortaya konulurken bölme alt faktörün ise test-tekrar test korelasyon katsayısı .78 olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara dayanarak SMÖ'nün yeterli derecede güvenilir bir ölçme aracı olduğu ispatlanmıştır (Nunnally, 1979).

Tablo 6 SMÖ'nün Güvenirlik Analizi Bulguları

Değişkenler	Madde Sayısı	Cronbach alfa	Test-tekrar test
Bastırma	5	.80	.64**
Bölme	5	.79	.78**

Not: **p<.01

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma, psikoanalitik açıdan önemli olan bastırma ve bölme savunma mekanizmalarını ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, her biri 5'er maddeden oluşan iki boyutlu savunma mekanizması ölçeğine ulaşılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen analizlerin sonuçlarına göre, geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Savunma mekanizmalarının önemine yönelik oldukça fazla bilgi literatürde yer almaktadır. (Burger, 2019; Cramer, 1991; Davidson & MacGregor, 1998; Weinberger, 1998). Bu açıklamaların yanında, bireylerin kullandıkları savunma mekanizmalarını ölçen ölçme araçlarına yönelik de oldukça fazla çalışma gerçekleştirilmiştir (Andrews vd., 1993; Gleser & Ihilevich, 1969; Kardeş, 1996; Yılmaz vd., 2007). Anılan çalışmalarda daha çok Vaillant'ın (1971), olgun savunma mekanizmaları, nevrotik savunma mekanizmaları, olgun olmayan savunma mekanizmaları şeklinde sınıflandırdığı yapı temelinde savunma mekanizmaları ele alınıp incelenmiştir. Ölçek geliştirme ve uyarlama sürecinde bu kuramsal bakış açısından yararlanılmıştır.

Bu çalışma ise analitik kuram çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Analitik kuram çerçevesinde (Blatt ve Luyten (2009) psikopatolojiyi değerlendirmede iki önemli savunma mekanizmasını

ön plana çıkartmaktadır. Bunlar; bastırma ve bölme savunma mekanizmalarıdır. Analitik kurama göre psikopatolojinin belirlenmesinde üç önemli gösterge vardır. Bu üç gösterge; kimlik bütünlüğü, savunma mekanizmaları ve gerçekliğin testidir. Bu üç faktörün kombinasyonları ile patolojiler isimlendirilmektedir. Bu doğrultuda bireyde kimlik bütünlüğü var, gerçekliğin testi sağlam ve savunma mekanizması olarak birey bastırmayı kullanıyorsa bireyde nevrotik bozukluk var demektir. Bireyde kimlik bütünlüğü var, gerçekliğin testi sağlam ve savunma mekanizması olarak birey bölmeyi kullanıyorsa bu durumda bireyde yüksek düzeyde ego sınırlarının bozulduğu psikopatolojik örüntüler görülmektedir. Öte yandan bireyde kimlik bütünlüğü yok, gerçekliğin testi bozulmuş ve savunma mekanizması olarak birey bölmeyi kullanıyorsa bireyde psikotik düzeyde psikopatolojik örüntüler görülmektedir (Bakınız Tablo 7). Sonuç olarak bu çalışma psikoanalitik kuramla uyumlu ve psikopatolojiyi belirlemede önemli bir ölçüte ilişkin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı ortaya çıkardığı için literatüre katkı sağlamıştır denilebilir.

Tablo 7 Egonun Örgütlenme Düzeyi ve Psikopatoloji

	Bozukluk Türleri		
	Nevrotik	Boderline-ego	Psikotik
Kimlik bütünlüğü	Var	Yok	Yok
Savunma mekanizmaları	Bastırma	Bölme	Bölme
Gerçekliğin testi	Sağlam	Sağlam	Bozulmuş

Bu çalışmada bastırma savunma mekanizmasını kullanmak; bölme savunma mekanizmasını kullanmaya göre kısa semptom envanteri alt boyutları ile düşük düzeyde korelasyon vermiştir. Bu bulgu bir sınırlılık değil tam tersine psikopatolojik örüntüyle uyumludur. Çünkü nevrotik bozukluklar, ego sınırlarının yüksek düzeyde bozulması ile karakterize edilen bozukluk sınıfı ile psikotik bozukluk sınıfına göre daha düşük yoğunlukta olan bozukluk sınıfıdır (Blatt ve Luyten, 2009). Bu gerçeklik araştırma bulgularına yansımıştır denilebilir.

Türkiye’de savunma mekanizmalarına yönelik ölçek uyarlama çalışmalarının olduğu görülmektedir (Kardeş, 1996; Yılmaz vd., 2007). Uyarlama çalışmalarının yanında ölçek geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi de kültüre özgü ölçme araçları geliştirme açısından önemlidir. Bu çalışma Türk kültürüne özgü olarak bir ölçek geliştirme çalışması ortaya koyduğu için literatüre önemli bir katkı sunmuştur denilebilir.

Bu çalışmada geliştirilen ölçek ile ilerleyen süreçte pek çok çalışma yürütülebilir. Özellikle klinik örneklemeler üzerinde gerçekleştirilecek çalışmalarda, bu çalışmada geliştirilen ölçeğin kullanılması gerek tanılama gerekse müdahale açısından pratik katkılar sunabilir. Ek olarak psikoterapi çalışmalarında, etkililik araştırmaları için bu çalışmada geliştirilen ölçek kontrol değişkeni olarak kullanılabilir. Tüm bunların yanında ölçekler için kullanışlılık önemli bir ölçüttür. Bu ölçek madde sayısının az olması yönüyle de literatürdeki diğer ölçeklerden farklılaşmaktadır. Bu yönüyle de geliştirilen ölçek oldukça kullanışlı bir ölçek denilebilir.

KAYNAKÇA

- Andrews, G., Singh, M., & Bond, M. (1993). The defense style questionnaire. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 4, 181-194.
- Blatt, S. J., & Luyten, P. (2009). A structural–developmental psychodynamic approach to psychopathology: Two polarities of experience across the life span. *Development and Psychopathology*, 21(3), 793-814.
- Burger, J. M. (2019). *Personality*. Cengage Learning.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Cooper, S. H. (1989). Recent contributions to the theory of defense mechanisms: A comparative view. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 37(4), 865-891.
<https://doi.org/10.1177/000306518903700401>
- Cramer, P. (1991). *The development of defense mechanisms: Theory, research, and assessment*. Springer-Verlag.
- Davidson, K., & MacGregor, M. W. (1998). A critical appraisal of self-report defense mechanism measures. *Journal of Personality*, 66(6), 965-992.
- Gleser, G. C., & Ihlevich, D. (1969). An objective instrument for measuring defense mechanisms. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(1), 51–60.
<https://doi.org/10.1037/h0027381>
- Green, A. (1999). *The work of the negative*. Free Association Books.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Kardeş, Ö. (1996). *Savunma mekanizmaları envanteri ergen formu Türk kültürüne uyarlama çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.

- Kline, R. B. (2019). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford.
- Nunnally, J. C. (1979). *Psychometric theory*. McGraw-Hill Book Company.
- Savvopoulos, S., Manolopoulos, S., & Beratis, S. (2011). Repression and splitting in the psychoanalytic process. *The International Journal of Psychoanalysis*, 92(1), 75-96.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74. <http://www.mpr-online.de>
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Anı.
- Siefert, C., & Porcerelli, J. H. (2015). Object relations theory and personality disorders: Internal representations and defense mechanisms. In S. K. Huprich (Ed.), *Personality disorders: Toward theoretical and empirical integration in diagnosis and assessment* (pp. 203-224). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14549-009>
- Şahin, N. H., & Durak, A. (1994). Kısa semptom envanteri (Brief Symptom Inventory- BSI): Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Vaillant, G. E. (1971). Theoretical hierarchy of adaptive ego mechanisms: A 30-year follow-up of 30 men selected for psychological health. *Archives of General Psychiatry*, 24(2), 107-118.
- Weinberger, D. A. (1998). Defenses, personality structure, and development: Integrating psychodynamic theory into a typological approach to personality. *Journal of Personality*, 66(6), 1061-1080.
- Yılmaz, N., Gençöz, T., & Ak, M. (2007). Savunma Biçimleri Testi'nin psikometrik özellikleri: Güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(03), 244-253.